

VÁLEČNÉ HROBY NA HŘBITOVĚ V MAŘATICÍCH

1. ČÁST

Lukáš Čoupek, MZA–Státní okresní archiv, Uherské Hradiště

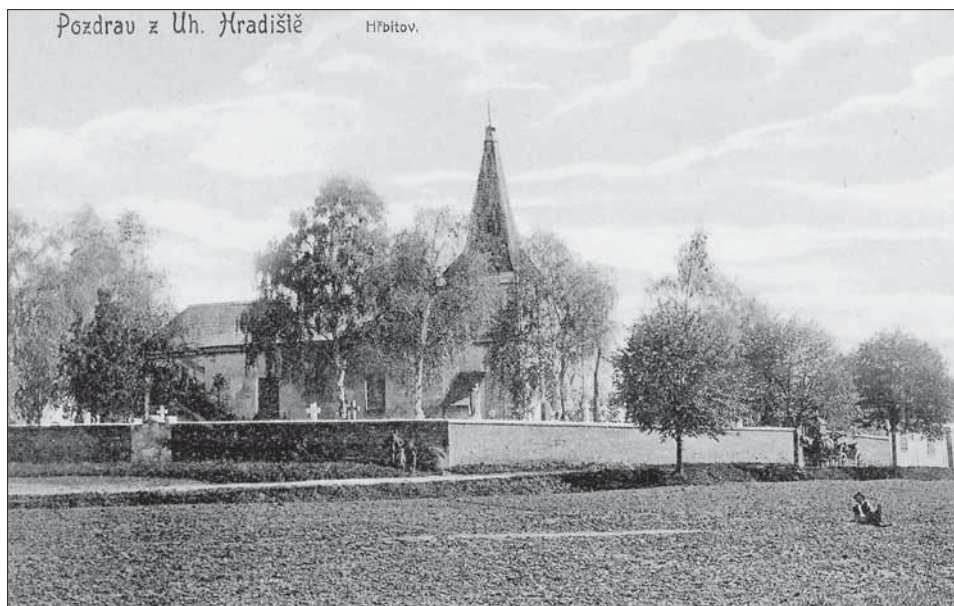
Na městském hřbitově v Mařaticích vzniklo v roce 1918 zvláštní vojenské oddělení. Osudy vojáků, kteří zde byli pohřbeni, i osudy dalších obětí první světové války, jejichž ostatky spočinuly na mařatickém hřbitově, se bude zabývat předkládaná první část studie.

Jak praví dosti otřepaná, avšak výstižná a těžko zpochybnitelná pravda, smrt neodmyslitelně patří k lidskému životu. Snaha člověka vypořádat se s křehkostí a časovou omezeností své existence nejen že byla impulzem pro filozofické a teologické úvahy, ale v souvislosti s tím obklopila tento fenomén celou řadou rituálů. Díky tomu se hmotné pozůstatky pohřbívání řadí k nejvýznamnější památkám hmotné kultury. To platí sice v prvé řadě pro prehistorické období, kdy kromě archeologických nálezů žádné jiné zdroje informací nemáme. Ale i středověké a novověké sepulkrální památky slouží jako cenné prameny jak pro historii, tak i pro další příbuzné obory – archeologii, genealogii, heraldiku, epigrafiku či dějiny umění.

Hroby, náhrobky, památníky a hřbitovy sice odrážejí a zachycují životy a úmrtí slavných i neznámých lidských bytostí, svědčí o bitvách, epidemiích či katastrofách, nejsou ale pouhými nosiči informací. Svou existencí ovlivňují a dotvářejí tvář krajiny, stávají se součástí paměti míst, spolu s nimi se mění, rodí se i zanikají a dokonce se, řečeno s trochou nadsázky, i pohybují. I tyto neživé věci a pozůstatky mrtvých lidí se z předmětů oddané úcty stávají mnohdy nepohodlnými svědky, nechtěnými dětmi a nakonec i oběťmi násilných činů. Žijí svými jedinečnými životy, jejichž stopy lze s odstupem zformovat v příběhy, tedy v dějiny.

Také hradištský hřbitov v Mařaticích má, stejně jako město samotné, dlouhou a pohnutou historii. Ačkoli mnohé ze stop dávných událostí již čas docela setřel a jiné odhalí jen návštěvník, jenž přesně ví, kam se podívat, něco se i dnes zachovalo nebo je alespoň zapsáno či uloženo ve vzpomínkách pamětníků. Hřbitov se postupně rozrůstal, měnil svou tvář. Svůj otisk zde zanechaly životy významných rodáků, pohřbených v nákladných hrobkách na čestných místech. Svůj poslední příbytek zde našli i zcela obyčejní lidé, obyvatelé města, přichozí z okolní vsí i lidé zcela cizí. Málokdo například dnes ví o vojenském hřbitově, tvořícím ještě před několika desítkami let samostatnou část hřbitova v Mařaticích. Málokdo ví, že na městském hřbitově našli svůj poslední příbytek váleční uprchlíci, vojáci a váleční zajatci několika evropských národů. Téměř vedle sebe zde leželi vojáci rakousko-uherské armády a českoslovenští legionáři, vojáci nacistického Německa a sovětské armády, odbojáři i váleční zločinci a kolaboranti. Některým byly vztyčovány pomníky, jiní se museli spokojit s obyčejnými dřevěnými kříži, někteří neměli nárok ani na to. Jedni se odtud stěhovali do památníků a válečných hřbitovů, ostatky jiných se staly tajnými podnájemníky nových hrobů. Stejně jako my spolu žijeme, tak i oni tvoří jedno společenství, vítězové spolu s poraženými, hrdinové se zrádci. Neboť to co jsme my, byli i oni, a to co jsou oni, budeme i my.

Když roku 1784 zakázal císař Josef II. pohřbívání uvnitř městských hradeb, byli nuceni zdejší měšťané opustit dosud užívané hřbitovy u františkánského kláštera a v jezuitské zahradě a poohlédnout se po nové lokalitě. Volba padla na Mařatice, kde již od roku 1614 stál kostelík Nanebevzetí Panny Marie. Město tak splnilo nové hygienické normy a filiální chrám, patřící hradištské farnosti, mohlo využít jako hřbitovní kapli. Hradištská farára se o hřbitov starali až do roku 1844, kdy jej do své správy převzalo město, ohradilo jej pevnou zdí a postavilo železný kříž. Roku 1854 byl pak hřbitov znovu upravován a roku 1870–1871 poprvé rozšířen.¹

1. Mařatický hřbitov na pohlednici z 20. let 20. století (sbírka Jana Rajzla).

Znovu vyvstala potřeba rozšíření hřbitova za 1. světové války. Tehdy se ve městě nacházelo velké množství uprchlíků z Haliče, mezi nimiž si krutou daň v podobě několika set mrtvých vybrala cholera a skvrnitý tyfus.² Prvních 63 obětí, které zemřely v infekční nemocnici,³ bylo pohřbeno ještě na městském hřbitově, s ohledem na omezenou kapacitu však bylo třeba hledat rychle nějaký další prostor. Na žádost okresního hejtmanství tedy zakoupila hradištská obec část parcel za jihovýchodní zdí, kde v hromadných hrobech našlo místo posledního odpočinku dalších 470 běženců.⁴ Tato část hřbitova zůstala ještě dlouho po válce neohrazená, ačkoli již roku 1918 městská rada usilovala o důstojnou úpravu, která by ji připojila k stávajícímu pohřebišti.⁵ Roku 1919 byl již zpracován rozpočet na stavbu zdi, k realizaci ale nedošlo. Další zprávu o stavu hřbitova máme z roku 1926. V polovině 20. let totiž znovu přišla na přetřes otázka dalšího rozšiřování a městská rada požádala o vyjádření zástupce městského fyzika (dnešním jazykem bychom jej nazvali městským hygienikem) vrchního zdravotního radu dr. Bartoška.⁶

Jeho zpráva je pro nás cenným svědectvím o tehdejší situaci. Dozvídáme se, že ve staré části zbývá ještě 200 volných míst, „*které dle informace jsou určena pro příslušníky Uherského Hradiště, a tudíž počtem ještě na delší dobu vyhovují*“, především však získáváme představu o stavu a využití onoho přikoupeného prostoru, jenž dosud nebyl ani ohrazen, ani očíslován a opatřen cestami. Od městského hřbitova jej však neoddělovala jen stará hřbitovní zeď, ale také využití, které mu bylo po konci 1. světové války přirčeno. „*Zadní neohrazená část nového hřbitova ku hromadnému pohřbívání běženců, zemřelých zde ve válce infekčními nemocemi, pak pro osoby vojenské a používá se nyní ku pohřbívání zemřelých v zemské nemocnici uherskohradištské. K tomu účelu zbývá zde cca 50 volných míst, tím hřbitov bude vyčerpán*“. Jak z uvedené citace hlášení dr. Bartoška vysvítá, ocitli se po boku cizinců – obětí válečných útrap chudáci zdejší, nemajetné osoby, které zemřely v zemské nemocnici. Často se jednalo o lidi z okolních obcí a jejich rodiny, pokud vůbec nějaké měli, neměly na úhradu nákladů spojených s převozem těla a jeho pohřbem v místě bydliště.⁷ Kromě toho je v této zprávě zachycena první zmínka o vojenském hřbitově, jemuž bude věnována zvláštní pozornost v následující části. Z uvedeného textu vyplývá, že přes jisté kapacitní rezervy byly úvahy o zvětšení rozlohy hřbitova opodstatněné. Ostatně tohoto názoru byla i městská rada, a tak zahájila jednání o výkup pozemků. Přes poměrně složitá jednání se nakonec podařilo

Evid. list.		Jméno a příjmení <i>Vasil Surkov</i>	Hodnost <i>prvník</i>
		kdy <i>1894</i>	Původní vojenský oddíl <i>na p. pl. 161 Aleksandro-polský!</i>
		obec <i>Kozlov</i>	
		okres <i>Tambovská gubernie</i> země <i>Rusko</i>	
Příslušný do		Národnost <i>ruská</i>	Rok odvodu
obec	<i>Kozlov</i>	Státní příslušnost <i>ruská</i>	kam
okres	<i>Tambovská gubernie</i>		obec
země	<i>Rusko</i>	okres	voj. oddíl
nábož.	<i>pravoslavní</i>	země	
stav	<i>svobodný</i>		
Psal posledně:		Adresa jeho pozůstalých:	
dne		<i>Marija Surkova, Kozlov, Tambovská gubernie, Rusko.</i>	
odkud			
		dále jeho osud:	
Zemřel (kdy) <i>14. března 1919</i>		(kde) <i>zálož. nemoc. štáb Hradišti</i>	
Příčina úmrtí <i>tuberkulóza plic</i>			
Pohřben:	do hrobu číslo <i>11</i> na hřbitově <i>v Maraticích</i> , oddíl <i>vyj.</i>		
	zdaž sám, neb s kým společně		<i>sám</i>
	jest u hrobu evidenční tabulka?		
	jak ještě jinak jest hrob označen (zdaž křížem, pomníkem neb pod.) <i>kříž s nápisem</i>		
Kdo pečuje o hrob a za jakých podmínek?		Vojenská důstojnická práva čs. záložní nemocnice v Uh. Hradišti. <i>/ paušál 10 K. /</i>	
Poznámka		Kdy a kam mrtvola byla převezena a za jakých okolností?	

2. Evidenční list prvorepublikového katastru válečných hrobů na jméno Vasil Surkov (SOka UH, Sb. listin UH, i. č. 80).

15. června 1927 s vlastníky dospět k dohodě. Úprava hřbitova tentokrát již zahrnovala i ohrazení nové části kamennou zdí.⁸

Neuplynulo však ještě ani deset let a mařatický hřbitov se měl rozrůst znovu. Tentokrát však nevyšla iniciativa od města Hradiště, původcem celé záležitosti byla tehdy ještě samostatná obec Mařatice, která dosud své zesnulé pohřbívala v sousedních Sadech. Je pochopitelné, že tuto situaci nepovažovala ani v nejmenším za ideální a usilovala o zřízení vlastního hřbitova. V původním záměru počítala obec s plochou naproti městského hřbitova. K tomuto účelu odkoupila již roku 1924 od Kulíškovy nadace příslušné pozemky, nechala zpracovat stavební plány vstupní brány, zdí a budov technického zázemí. Začátkem roku 1936 předložila svůj projekt ke schválení okresnímu úřadu, který vše projednal bez námitek. V listopadu 1936 ale obec náhle své plány mění a žádá okresní úřad o schválení obecního hřbitova na místě přiléhajícím k současnému pohřebišti města Hradiště (parcela č. 1022/3). Co stálo za touto náhlou změnou? Vysvětlení je veskrze prozaické. S největší pravděpodobností se za ní skrývaly, jako to ostatně většinou bývá, ekonomické důvody. Varianta napojení pohřebiště obce Mařatic na stávající městský hřbitov jako jeden z jeho oddílů totiž nepochybně přinášela značné finanční úspory. Nejenže tím odpadla nutnost získat příslušné posudky a doklady o způsobilosti pozemku k umístění hřbitova, ale obě sousední obce mohly využívat společnou infrastrukturu zařízení – márnici, WC či zdroj vody. Město Hradiště na druhou stranu získalo část nového území pro své občany a také prostor k vybudování kolumbária k ukládání uren.⁹

Tak se hřbitov v Mařaticích ještě jednou zvětšil, a to na severovýchodní straně, do rozsahu, v jakém jej známe z dnešních návštěv. Rozdělení jednotlivých částí a jejich využití zachycuje nový hřbitovní řád, platný od 8. června 1940.¹⁰ Uvádí tyto oddíly, které téměř odpovídají současnému rozdělení:

- A – starý hřbitov,
- B – nemocniční oddíl,
- C – nový hřbitov,
- D – popelnicový háj.

Vojenský hřbitov zde není uveden proto, že nepatřil pod správu města, ale již od dob první republiky náležela péče o vojenské hroby armádě. Správa hřbitova si rozdělení rozpracovala pro svou potřebu ještě o něco podrobněji.¹¹ Pohřby ze zemské nemocnice se v roce 1945 prováděly do sektoru B II, oddíl C se dělil na rodinné hrobky (přiléhající k části A), sektor C I – dětské oddělení (s poznámkou „*nyiní plně*“) a sektor C II – dětské oddělení („*nyiní užívané*“). Pro pohřby z Uherského Hradiště se stále ještě využívala část A. Dnešní i tehdejší značení hřbitova zachycuje přiložená mapka, jež dokládá, že jedinou podstatnou změnou se stalo zrušení vojenského hřbitova, ke kterému došlo snad někdy na konci 60. let 20. století. Této otázce bude ještě věnována větší pozornost na příslušném místě. Zde zbývá pouze konstatovat, že na prahu 2. světové války byl vývoj městského hřbitova v Uherském Hradišti završen a veškeré pozdější změny měly jen charakter dílčích úprav a oprav (výstavba obřadní síně a nových sociálních zařízení, úpravy sítě chodníků a změny administrativního značení sektorů). Kromě toho také docházelo a dochází samozřejmě k průběžnému rušení jednotlivých hrobů. V současné době vrcholí generální rekonstrukce, která má areál zmodernizovat na úroveň, odpovídající důstojnosti a pietě místa, kde svůj věčný odpočinek našlo mnoho významných i obyčejných občanů našeho krásného města.

Zatímco k oslavě vítězství byly odedávna budovány pomníky, zvěčňující triumfy vojevůdců (vzpomeňme jen na antické vítězné oblouky či římský nápis v nedalekém Trenčíně), stovky a tisíce padlých, kterými zůstala poseta pole slávy, zůstaly v zapomnění a mnohdy vydány napospas divoké zvěři a okrádačům mrtvol, v lepším případě odkázány na milosrdenství obyvatel, kteří by jim poskytli alespoň mělký hrob a prostý kříž. Je zdánlivým paradoxem, že se zdokonalováním destruktivních schopností lidstva dochází i ke snahám po humanizaci války. Mezníkem těchto snah se stal rok 1864, kdy byla uzavřena první ženevská konvence

o zlepšení podmínek zraněných ve válce, ustanovující neutrální status zdravotních jednotek. Ačkoli habsburská monarchie mezi její signatáře ještě nepatřila, když o dva roky později zasáhla české země bouře prusko-rakouské války, a tím způsobila zbytečné utrpení a smrt mnoha svých vojáků, přece postupem času vyrostla na místech válečných střetů, zvláště v oblasti rozhodující bitvy u Hradce Králové, celá řada pomníků, vojenských hřbitovů a válečných hrobů.¹² Důležitou roli v těchto aktivitách hrály spolky vojáků – spolubojovníků padlých, kteří chtěli uctít památku svých přátel. Játka první světové války pak naléhavě připomněla nutnost vytvoření pravidel, která by zajistila důstojnou péči o miliony mrtvých, kteří by jinak zůstali nepohřbeni v „zemi nikoho“.¹³ Nejprve mírové smlouvy, později pak další ženevská konvence z roku 1929 tedy již stanovuje povinnost válčících stran zajistit, pokud je to možné, identifikaci, pohřbení a evidenci padlých i nedotknutelnost a řádné označení hrobů, a to bez ohledu na to, zda se jedná o vlastního či nepřátelského vojáka.¹⁴ Dalšího rozpracování se ženevské konvence dočkaly po následujícím světovém konfliktu, a to roku 1949.¹⁵

Z této dodnes platné smlouvy, ratifikované i Československem, vycházely i naše vnitrostátní právní normy, vydávané ministerstvem vnitra, do jehož kompetence předalo záležitosti válečných hrobů roku 1950 ministerstvo národní obrany, spravující je od poloviny 20. let 20. století. Oběžníkem ministerstva vnitra ze dne 3. dubna 1953 bylo stanoveno, že faktický výkon péče o válečné hroby je v kompetenci místních národních výborů, dohled a finanční zajištění pak obstarávaly krajské národní výbory.¹⁶ V současné době patří péče o válečné hroby do přenesené působnosti pověřených městských úřadů, na které dohlížejí krajské úřady. Centrální evidenci, rozdělování dotací a vrchní dohled vykonává stejně jako za první republiky ministerstvo obrany, do jehož kompetence se péče o válečné hroby dostala vládním nařízením č. 427 z 5. května 1999.¹⁷

Podle evidence Městského úřadu v Uherském Hradišti se nachází na území města 18 pietních míst a pouze jeden hrob s ostatky, a to v Míkovcích.¹⁸ Jedná se o hrob partyzánů, zabitých Němci na počátku roku 1945.¹⁹ Avšak bylo tomu tak vždy? Jak již bylo výše naznačeno, existovaly na mařatické hřbitově dokonce samostatné vojenské oddělení. A také v jiných částech hřbitova byly pohřbívány válečné oběti. Svědčí o tom v prvé řadě písemnosti ze starých evidencí městského národního výboru a také okresního národního výboru v Uherském Hradišti, které se týkají starších evidencí válečných hrobů.²⁰ Jak je tedy možné, že o válečných hrobech na městském hřbitově dnes již vůbec nic nevíme? Kdo v nich byl pochován a co se s nimi stalo? Na tyto otázky se budou snažit odpovědět následující řádky, ve kterých se pokusíme rozplést zvláštní osudy těchto „příbytků padlých“. Jsou to totiž zároveň i osudy našeho města a naší země ve víru bouřlivého 20. století, osudy spletité, podivné a mnohdy nepřilíš veselé.

První světový konflikt 20. století právě svou krutostí prověřil snahy po humanizaci války alespoň v dopadech na ty, kteří svou nemohoucností již nepředstavovali vojenskou hrozbu. A skutečně! Již roku 1915 obdržela městská rada v Uherském Hradišti nařízení c. a k. etapního velitelství z 18. března 1915, ve kterém je upravován způsob zacházení s pozůstatky mrtvých vojáků. Je zde patrná snaha o udržení hrobů v poznatelném stavu a o řádnou evidenci padlých.²¹ Hradiště sice patřilo k týlovým oblastem, vzdáleným od přímých dopadů fronty, přesto se zde ale oběti války pohřbívaly. Seznamy válečných hrobů na hřbitově, pořízené v letech 1940–1945, uvádějí více jak dvacítku válečných hrobů z let 1914–1919, rozesetých mezi ostatními civilními hroby.²² O koho ale šlo? Mohlo se jednat o umírající v sanitních transportech, zajatce či o rodáky, kteří v týlu podlehli zraněním? Není jistě třeba připomínat, že v řadách rakousko-uherské armády bojovali a umírali také občané Uherského Hradiště. Kolik z nich ale spočinulo v půdě svého rodného kraje? Podle tohoto seznamu víme bezpečně pouze o dvou občanech, kterým se „poštěstilo“ být pohřben doma, v hrobce své rodiny. Jedná se o Jana Půdu a Josefa Kučeru. Oba jsou uvedeni v seznamu občanů padlých v 1. světové válce.²³ O druhém jmenovaném víme, že pocházel z Hulína, odkud se jeho otec, hostinský stejného jména, přestěhoval do Hradiště. Padl na frontě ve

věku pouhých 19 let.²⁴ Dr. Jan Půda byl uherskohradištský zubař, který sice pocházel z Pívína u Přerova, ale usadil se a zřídil si praxi v Uherském Hradišti, rodišti své manželky. Za války sloužil jako vrchní lékař c. k. zdravotní služby v haličském Zoločivu. Zemřel ale ve Vídni, kam se během dovolené vydal navštívit přítele, a to na chronický zánět ledvin.²⁵ Oba byli sice pohřbeni v rodinných hrobech, protože se však jednalo o vojáky zemřelé v období válečného konfliktu, byly v souladu s mezinárodním právem jejich hroby evidovány jako válečné a opatrovány s náležitou péčí.

V případě zbylých dvaceti osob je situace poněkud komplikovanější, chceme-li tedy nějakým způsobem nahlédnout do okolností jejich pohřbení na městském hřbitově, projdeme toto období po jednotlivých letech. V prvním válečném roce (1914) byli pohřbeni 3 vojáci, pocházející z různých koutů monarchie – Štýrska, Čech, Uher. Jeden voják zemřel v místních kasárnách na otravu alkoholem, další dva v městské nemocnici na zápal plic, resp. úplavici.²⁶ V roce 1915 přibýly dva hroby. O jednom z nich nevíme nic, druhý patřil jistému svobodníku Františku Polákovi, který zemřel na tyfus v místní epidemické nemocnici, stejně jako následujícího roku 1917 Josef Rašík.²⁷ V městském špitále zemřel na krvácení do mozku po zranění hulán Jurko Trusz, původem z Haliče. Konečně na samém konci války, 10. října 1918, podlehl tamtéž zápalu plic František Brandýský, vojn. c. a k. 30. střeleckého pluku. Všichni jmenovaní byli vojáky rakousko-uherské armády v zázemí, ať už se sem dostali se svými řádnými jednotkami nebo kvůli zdravotnímu stavu. Ocitli se v jednom ze dvou tehdejších zdravotnických ústavů, a to v městském špitále, jenž byl po dobu války dán k dispozici armádě, nebo v případě nakažlivé choroby v infekční stanici za městem.²⁸

Zcela odlišný je ale případ vojáka, jenž na první pohled zaujme již svým jménem – Giovanni Porcini. Tento italský vojn. zemřel v červnu 1918 v městské nemocnici na střevní vředy. Jednalo se o válečného zajatce, nabízí se tedy otázka, jakým způsobem se dostal právě do Hradiště. Vysvětlení nám podávají písemnosti městské rady, mezi nimiž najdeme i smlouvu mezi městem a c. a k. vojenským velitelstvím ve Vídni z 25. ledna 1916 o využití 15 válečných zajatců na práci. Nahrazování mužských pracovních sil odvedených na frontu válečnými zajatci bylo naprosto standardním postupem. V Uherském Hradišti od prosince 1915 pracovalo 14 zajatců a na konci roku 1916 žádalo město o dalších 6. Tito zajatci pracovali v Kněžpolském lese na kácení dřeva, ubytování byli přímo v lese, v příbytku zbudovaném právě pro tento účel. V následujícím roce 1917 bylo městu přiděleno ještě 16 zajatců z tábora v Planém.²⁹ Vidíme tedy zřetelně, že váleční zajatci v Hradišti žili a přinejmenším jeden z nich zde našel místo posledního odpočinku. Přestože totiž zemská správa politická v Brně roku 1925 prováděla sběr podkladů pro koncentraci italských válečných hrobů, zůstal zde jeho hrob i nadále.³⁰

Z oněch 22 válečných hrobů situovaných ve staré části hřbitova tedy 3 pocházely z roku 1914, 2 z roku 1915, 4 z roku 1917 a 9 z roku 1918. Z těch ovšem jen dva výše zmíněné vznikly před kapitulací Rakouska-Uherska. O zbylých 7, stejně jako o 4 hrobech z roku 1919 bude pojednáno v následující kapitole, věnované éře první republiky. Přísně vzato by možná patřily sem, neboť podle mezinárodního práva měly i hroby z celého roku 1918 a 1919 nárok na status hrobu válečného. Alespoň část z nich se ovšem váže k akcím nově vzniklé československé armády, proto budou zmíněny až posléze.

a) první republika

Ještě na konci roku 1918 a začátku roku 1919 byly vojenské pohřby konány v civilní části, prakticky ihned po vzniku samostatného československého státu však bylo na mařatickém hřbitově, v části přikoupené za 1. světové války pro hromadné pohřby haličských uprchlíků, založeno zvláštní vojenské oddělení. První pohřeb se zde uskutečnil 14. prosince 1918 a během následujícího roku 1919 přibýlo dalších 47 hrobů. Zvýšenou intenzitu pohřbů pak ještě sledujeme v roce následujícím, i když z 13 nových hrobů patří 11 do prvního pololetí roku 1920. V letech 1921 a 1922, stejně jako později v letech 1927–1938, se zde konaly vojenské pohřby o mnoho méně často, jejich počet se pohyboval od žádného do čtyřech ročně.³¹

Co bylo příčinou úmrtí těchto vojáků v Uherském Hradišti? Zatímco pro léta 1920–1938 nám uspokojivou odpověď poskytují matriky uherskohradištské farnosti, u období těsně poválečného je situace o poznání složitější. Církevní i civilní matriky o těchto vojácích mlčí, naštěstí cenné informace poskytly ohledací listy a opisy vojenských matrik, které patrně sloužily jako podklad pro péči o válečné hroby.³² Do této kategorie z výše uvedeného důvodu skutečně patřily. Šlo však skutečně o oběti vojenských operací?

Je pravdou, že vojenské operace na území Československa v té době skutečně probíhaly, a to v poměrně nevelké vzdálenosti od města Hradiště. Stejně jako po celá staletí určovala význam města blízkost uherské hranice, tak se i na počátku samostatné československé republiky stalo město nástupním prostorem pro vojenské zajištění nové části státu – Slovenska, bývalých horních Uher. Slovensko se sice formálně tzv. Svatomartinskou deklarací připojilo k jednotnému státu Čechů a Slováků, realita však byla značně složitější. Původní rakousko-uherská státní moc se

sice rozpadla, ale nahradil ji pouze chaos, protizidovské pogromy, sociální a národnostní nepokoje. Maďarsko navíc považovalo Slovensko za integrální součást svého území. Bylo proto nutné přistoupit k jeho vojenskému obsazení. Nový stát však v podstatě nedisponoval žádným vojskem, a tak se z vlasteneckého nadšení obyvatel začaly formovat dobrovolnické oddíly, tvořené především členy Sokola. Proti nim stály regulérní maďarské vojenské jednotky, naštěstí však diplomatický zásah Edvarda Beneše přiměl vítěznou mocnost určit demarkační linii, za níž se museli Maďaři stáhnout a československé vojsko, posílené o vracející se legionáře, mohlo skutečně obsadit Slovensko, ochromené stávkami a pasivní rezistencí zdejšího maďarského a maďarizovaného obyvatelstva. V potyčkách s maďarskými jednotkami ztratilo do konce roku 1918 dvě stovky mužů.³³

V březnu 1919 se moci v Maďarsku chopil radikálně levicový režim sovětského typu. Československo reagovalo mobilizací, vyhlášením stanného práva na Slovensku a jeho jednotky překročily demarkační linii. Záhy však maďarské jednotky nabyly nad méně zkušeným československým vojskem převahy a jejich protiofenziva vyústila až v obsazení značné části slovenského území. V době, kdy se v polovině června konečně posílené a reorganizované československé vojsko nadechovalo k vážnějšímu náporu, zasáhli diplomaté. Dohodové mocnosti si vynutily příměří, podle nějž měla maďarská vojska Slovensko do 5. července 1919 vyklidit. Neúspěšné vystoupení ozbrojených sil při obsazování Slovenska

3. Zbytek legionářského pomníku na fotografii (patrně z roku 1983) z evidence památníků Svazu protifašistických bojovníků (SOKA UH, OV SPB, i. č. 37).

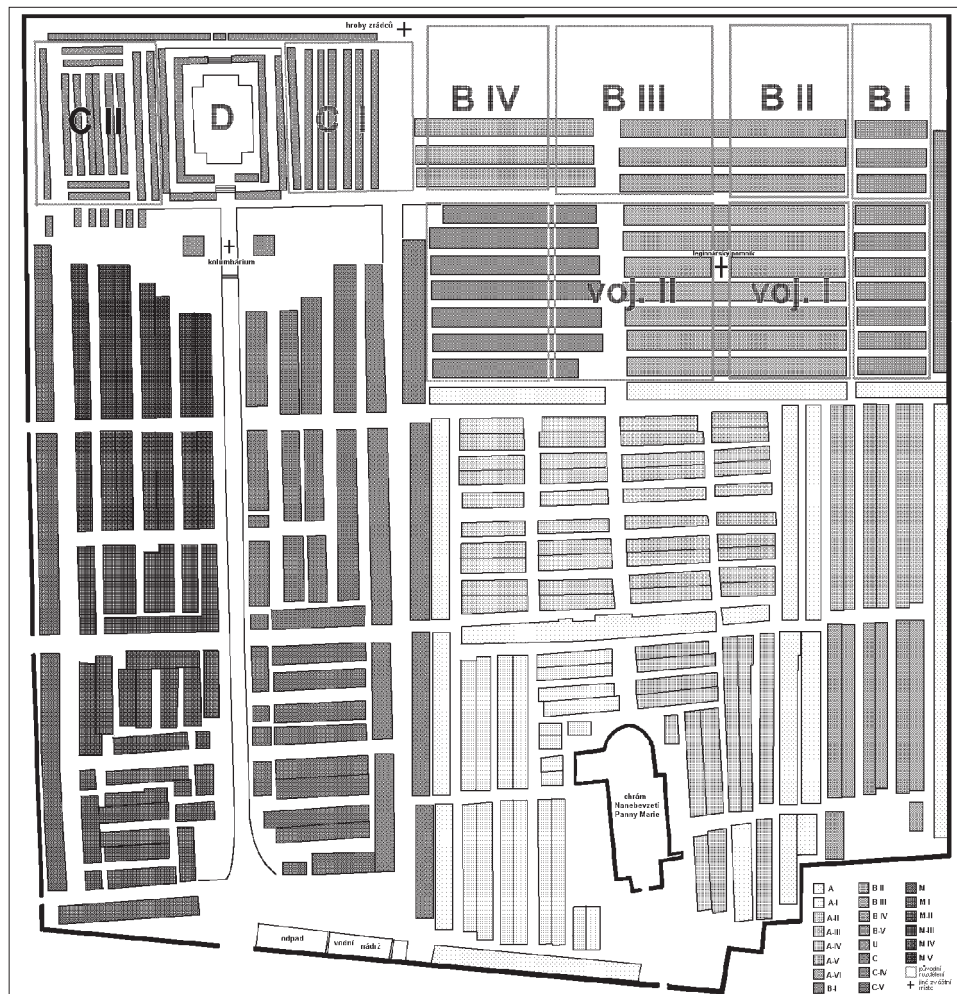
stálo československou republiku kromě 1,2 miliardy korun na válečných výdajích také 1 018 padlých.³⁴

Uherské Hradiště s ohledem na svou polohu od začátku plnilo funkci týlové základny pro část jednotek, které se účastnily obsazování slovenského území. Dne 6. prosince sem přibyla dobrovolnická tzv. karlovická setnina, jež zde byla vyzbrojena a odeslána do Čadce ke střežení hraničních úseků. Již 10. listopadu 1918 bylo ve městě zřízeno „Zvláštní velitelství československých vojsk na Slovensku“. A také se zde přímo formoval dobrovolnický Slováký prapor, později nazývaný „uherskohradištský“. Ve dnech 11.–13. listopadu byly v Hradišti provedeny odvody, během nichž se přihlásilo na 2 000 mužů. Jednalo se o záložní důstojníky a vojíny rakousko-uherského střeleckého pluku č. 25 a pěšího pluku č. 3, kteří za války zběhli a skrývali se v lesích. Prapor byl začleněn do Slováké brigády z Hodonína a po přísaze, kterou slavnostně složili jeho příslušníci na Masarykově náměstí 18. listopadu, byli odesláni na Slovensko. Své dobrovolnické jednotky formovali i sami Slováci, v Uherském Hradišti vznikl první polní prapor tzv. gardy Slovenskej Slobody, který dne 15. prosince odešel na Slovensko. V druhé polovině prosince se začali do vlasti vracet českoslovenští legionáři z Itálie, kteří měli své velitelství v Kroměříži, v době vojenských operací působil v Hradišti vojenský soud. V lednu se pak na naše území vrátila československá divize z Francie, jež byla též ihned odeslána na Slovensko, ruští legionáři se vraceli až v roce 1920. Od 2. srpna 1920 byla v Uherském Hradišti krátce umístěna 2. samostatná technická rota armádního sboru československého vojska na Rusi.³⁵

Z uvedených skutečností jasně vyplývá, že naše město bylo na konci roku 1918 a po celý rok následující jedním z důležitých bodů vojenských aktivit směřovaných na Slovensko. A pokud to platilo v oblasti přísunu posil i zásob, muselo tomu tak být i v opačném směru, v odsunu raněných, a to tím spíše, zohledníme-li skutečnost, že zde již od první světové války existoval komplex budov pro vojenské zdravotnické zařízení. V barácích po haličských uprchlících se nyní usídlila záložní nemocnice, která zde sídlila až do února 1921, kdy armáda areál vyklidila a předala jej zemské správě politické pro umístění zemské vychovatelný.³⁶ Právě do záložní nemocnice byli převáženi nemocní a zranění vojáci ze slovenské kampaně, jejich tělesné ostatky pak byly pohřbeny prakticky ve stejných místech, kde se původně nacházely hromadné hroby haličských uprchlíků. Bezpochyby právě pro ně zde bylo vytvořeno zvláštní vojenské oddělení, patřící pod správu armádních orgánů. Městská kronika situaci popisuje takto: „V barácích bylo v této době stále dosti raněných a nemocných vojáků z bojů na Slovensku. Podle záznamů policejního inspektora Doležálka zemřelo tu v roce 1918 celkem 8, v roce 1919 celkem 49, v roce 1920 celkem 15 vojáků.“³⁷ Tato čísla takřka přesně odpovídají výše uvedeným počtům hrobů. Při podrobnějším pohledu na jednotlivé případy ale dojdeme k zajímavému zjištění. Jen velmi málo z těchto mrtvých skutečně zemřelo na následky bojového zranění, např. v roce 1919 byla pouze 4 úmrtí způsobena střelnou ranou, jedno pak zlomeninou nohy. Mnohem větší „daň“ než maďarské zbraně si vyžádala skvrnivka (neboli skvrnitý tyfus), tuberkulóza, zápal plic či chřipka.³⁸ Tyto choroby sužovaly ve válečných a poválečných letech vysílené vojáky i zbídačené obyvatelstvo, není tedy divu, že vojáci, vystavení fyzické námaze, stresu a špatným hygienicko-epidemiologickým podmínkám, umírali v takovém počtu. Skutečnost, že jejich život neukončila nepřátelská kulka ani v nejmenším nesnižuje hodnotu jejich oběti.³⁹

Ze získaných osobních dat lze mnohdy rozkrýt zajímavé individuální osudy. Za všechny lze uvést alespoň jméno desátníka Jaroslava Zelenky. Tento rodák ze Staré Lomnice na Semlisku byl původně jako rakousko-uherský voják roku 1917 zajat na italské frontě. O rok později se přihlásil do československých legií a zemřel v nemocnici v Uherském Hradišti v červnu 1919 na následky válečných útrap. Podobný osud měl také Josef Martinek, rodák z dolnorakouského Wiener Neudorfu, jenž se s čs. 32. pěším plukem vrátil z Itálie, aby našel svoji osudnou kulku někde na moravsko-slovenském pomezí a poslední odpočinek v Uherském Hradišti.⁴⁰

Přáli bychom si jistě větší množství údajů o těchto osobách, i z toho, co víme, ale může-

4. Plán hřbitova s vyznačením původního a současného rozdělení na jednotlivé části.

me dovodit, že ne všechna úmrtí patrně přímo souvisela s bojovými akcemi na Slovensku. V době bezprostředně po ukončení 1. světové války docházelo na našem území k přesunům vojsk, které neměly charakter bojové operace. Jednalo se jednak o repatriace válečných zajatců a jednak o přesuny vojáků z frontových linií v nejrůznějších zemích do vlasti, ať už k demobilizaci, nebo (jak tomu bylo často i v případě československých občanů) k aktivní službě v armádě nově vzniklého státu.

Do první skupiny můžeme s jistotou zařadit tři osoby české národnosti, ale také několik cizinců, vracejících se do vlasti přes naše území. Ať již to byl Rus Vasil Surkov, Chorvat Valentin Peták, Srb Božo Denčan či Maďari Sándor Bango a János Toplok. Druhou skupinu prakticky nelze odlišit od osob v aktivní službě. Zvláštní kategorii by pak mohli tvořit vojáci Vincenc Pavelka z Kudlovic a Jiří Parobek, pocházející z obce Dobra Niva na Slovensku. Oba byli pohřbeni ve vojenském oddělení, ale místo hodnosti bylo v ohledacím listu uvedeno, že se jedná o invalidy. Záložní nemocnice tedy poskytovala péči nejen vojákům ve službě, ale také válečnými invalidům, zraněným ve válce. Ačkoli oba jmenovaní zemřeli na následky nemoci a nikoli zranění, přesto se jim dostalo pohřbu na vojenském hřbitově a jejich hroby byly započítány mezi válečné.⁴¹

Dobrovolnické i legionářské sbory se postupně přetvářely v řádnou vojenskou organizaci československé republiky. Od června do října 1919 bylo Hradiště sídlem sedmé pěší divize, které později bylo přesunuto do Olomouce. Ve stejné době zde sídlilo i velitelství 14. pěší brigády. Od 15. června 1920 se ve městě nacházela náhradní baterie 53. dělostřeleckého pluku, od 23. září do 7. října i jeho velitelství s prvním a druhým dělostřeleckým oddílem. Od konce roku 1919 do 26. října 1920 zde byla umístěna náhradní rota 3. ženijního praporu, své sídlo našla v barácích bývalé vojenské nemocnice za vlakovým nádražím.⁴² Krátce zde byla 2. letecká setnina a v lednu 1919 vzniklo ve městě letecké a polní zdravotnické skladiště. Od počátku republiky bylo Hradiště sídlem posádkového velitelství, které sídlilo na staré radnici. V jeho čele stál vrchní velitel jednotky, která byla ve městě právě umístěna. Od října 1920 to byl náhradní prapor 27. pěšího pluku, který sem přesídlil z Valašského Meziříčí. Tento pluk sem posléze přesídlil celý, nejprve na čas v době mobilizace roku 1921, od roku 1932 natrvalo. Město s několikasetletou vojenskou tradicí totiž aktivně usilovalo o umístění vojenské posádky a zasadilo se o to, že zde byl na počátku 30. let vybudován velký areál kasáren Přemysla Otakara II.⁴³

Zdejší posádce připadl čestný úkol, aby spolu se správou hřbitova vedla evidenci a pečovala o válečné hroby na zdejších hřbitově a o celé vojenské oddělení. Již v dubnu 1919 nařídila zemská inspekce válečných hrobů při duchovní správě československého zemského velitelství v Brně posádkovému velitelství v Uherském Hradišti založení katastru válečných hrobů.⁴⁴ Protože tato agenda přináležela vojenským duchovním, předal posádkový velitel celou záležitost duchovní správě při záložní nemocnici. Zde v roce 1919 působil polní kurát August Šumbera, s výkonem jeho činnosti mu však výrazně vypomáhali duchovní uherskohradištské farnosti.⁴⁵ Později převzali duchovní péči v nemocnici řeholníci zdejšího františkánského konventu, konkrétně P. Pavel Marášek. Začátkem dubna 1920 se pak duchovní správy záložní nemocnice na žádost zemského velitelství ujal hradištský farář Ignác Zanáška.⁴⁶ Armáda, zdá se, trpěla nedostatkem vlastních duchovních, a tak nelze pochybovat o tom, že po zániku záložní nemocnice v únoru 1921 byla zrušena i samostatná vojenská duchovní správa.⁴⁷ Evidence a péče o válečné hroby se tak muselo chopit přímo posádkové velitelství.

Vždy k 1. listopadu vyzdobil místní zahradník Josef Dvorský na náklady ministerstva národní obrany všechny válečné hroby květinami, jak to je zaznamenáno i v kronice: „V neděli 1. listopadu (1936) zúčastnila se na městském hřbitově četa místní posádky s vojenskou hudbou pietní vzpomínky padlých vojáků světové války. Všechny hroby byly upraveny a ozdobeny ponejvíce záplavou bílých chryzantém, které zdobí sady v nejpozdnějším podzimu a jsou symboly dlouhého života.“⁴⁸ Uprostřed hřbitova byl také vztyčen památník v podobě klečícího legionáře, jenž drží v náručí mrtvého spolubojovníka.⁴⁹ Ačkoli se prvorepubliková armáda navenek hlásila k legionářské tradici, nepomíjela (a ani nemohla pominout) ani vojáky sloužící zaniklé monarchii. I v období první republiky bylo na vojenském hřbitově pohřbeno několik invalidů ze světové války, jen u jednoho z nich máme doloženu legionářskou minulost. Je jím Josef First z Nivnice, voják 1. střeleckého pluku ruských legií, jenž roku 1931 zemřel v zemské nemocnici na plicní sněh.

Vojenský hřbitov nebyl ale jen pietním místem válečných hrdinů. I v průběhu mírových časů pohřbívala sem zdejší posádka zesnulé ze svých řad. Samozřejmě ne všechny, některé si jejich rodiny odvezly do rodinných hrobů, přesto zde ale za dobu první republiky přibylo na tři desítky pomníků. Shrneme-li příčiny úmrtí, uváděné v matričních záznamech, jednalo se namnoze o následky zdravotních problémů a chorob, velmi častou příčinou bylo i utopení při koupání v řece Moravě. Naprosto jednoznačně převládající příčinou smrti však byla sebevražda zastřelením. Strohý jazyk úředního zápisu nám však neprozradí více, takže se můžeme jen dohadovat, zda pravou příčinou těchto lidských tragédií byla neopatrnost při zacházení se zbraní, neschopnost vyrovnat se s tvrdými podmínkami vojenské služby či jiné osobní problémy. Jaký byl asi příběh dvacetiletého vojína 27. pěšího pluku Emanuela Hitzla, který byl za městem u nemocnice nalezen zastřelený spolu s ještě o rok mladší slu-

žebnou Emílii Wollitzovou? Z jakého důvodu hledal štábní kapitán Bedřich Allesch smrt v lese Strýcha? ⁵⁰

Vojáci, kteří zemřeli v míru, nebyli, nejsou a nebudou oslavováni jako hrdinové, jejich hroby neměly zaručenu neomezenou existenci (i když jak ještě uvidíme v druhé části, i „zaručená existence“ je hodně relativní pojem) a na jejich posmrtné příbytky, vzdálené od domova jejich živých příbuzných, se zapomínalo ještě snadněji než obvykle. Péči svých bratrů ve zbrani však zůstávaly upravené, alespoň do doby, než další přemety dějin změnili naši zemi i naše město a na mařatický hřbitov přinesly další padlé.

Poznámky:

- 1 Fišer, Bohumil: *Topografie král. města Uherského Hradiště*. Uh. Hradiště 1921, s. 162–163. Podle něj byl jako první významná osobnost pohřben na mařatickém hřbitově krajský hejtmán František Zikmund Žalkovský ze Žalkovic.
- 2 Státní okresní archiv Uh. Hradiště (dále jen SOKA UH), Archiv města Uh. Hradiště, správa města 1850–1945 (dále jen AM UH III), inv. č. 1, s. 139n: „*Cholera mezi vystěhovalci řádila od prosince 1915 do února 1916. Denně umíralo 40 až 50 i více lidí, takže jsme nestačili objednávat rakve pro zemřelé. Konečně musil Jan Šáňa stále zhotovovati rakve do zásoby, někdy však musili jsme dáti dvě i tři malé děti do jedné rakve. Hrobaři nestačili kopati hroby a proto vykopány byly šachty a mrtvoly kladly se do nich jedna vedle druhé. Zpočátku nebylo ani kdy mrtvé napsati, jak se jmenují a odkud pocházejí. Konečně zřízena byla narychlo nemocnice, totiž dvě dřevěné budovy o stu postelí, kam vozili se nemocní a kde vedla se o nich správná evidence. Cholera řádila pouze mezi vystěhovalci dva měsíce, kdežto skvrnitý tyfus opakoval se ojedinele stále. Za ony dva měsíce zemřelo 472 lidí. Celkem zemřelo 674 lidí, samých vystěhovalců. V tom nejsou zahrnuty osoby, které zemřely před vypuknutím cholery.*“
- 3 Jedná se o komplex dřevěných baráků, vybudovaný právě kvůli epidemii mezi haličskými uprchlíky, po válce nejdříve využívaný československým vojskem a pak přeměněný na Zemskou vychovatelnou. Dodnes zachované stavby tvoří v současnosti východní polovinu areálu hradištské nemocnice. Srov. *Nemocnice v Uherském Hradišti*. Uh. Hradiště 1974, s. 25, resp. *Zemská nemocnice v Uh. Hradišti 1924–1925*. Uh. Hradiště 1946, s. 82.
- 4 SOKA UH, Okresní úřad Uh. Hradiště (dále jen OÚ UH), inv. č. 856. Jak vyplývá ze zprávy hradištské obecní rady z 25. 2. 1918 i z příloženého plánu, jednalo se o části parcel 994, 995, 996, 1000, 1001, 1006, 1008 a 1011/1 v délce cca 30 metrů. O prvních rozšířeních hřbitova podává zprávu první svazek městské kroniky (SOKA UH. AM UH III, inv. č. 1, s. 36): „*Městský hřbitov leží nad obcí Mařaticemi při kostelíku Nanebevzetí P. Marie. Původně byl neveliký, v 19. století byl stále rozšiřován, jak svědčí hřbitovní kniha (na obci) z let 60. Nová část připojena za války pro zemřelé uprchlíky v Mařaticích, choleroou stíženě.*“
- 5 Nově přikoupená část zahrnuje část B podle současného značení. Do první světové války se hřbitov rozprostíral jen v dnešní části A a A–I až A–VI. Nejstarší částí jsou patrně sektory ležící nejbliže kostelu, tj. A I–A IV, boční část (A–V a A–VI) lze ztotožnit s částí, připojenou roku 1870.
- 6 SOKA UH, OÚ UH, i. č. 856 (přepis zástupce městského fyzika z 15. 11. 1926).
- 7 Podle vzpomínek Svatopluka Dvorského, osobní rozhovor z 1. 6. 2007, zahradníka a bývalého správce hřbitova v Mařaticích, jehož rodina zde působí již po tři generace (dále jen *Vzpomínky S. Dvorského*), se pohřbu často nezúčastnili žádní pozůstalí, ani nebyl přítomen duchovní.
- 8 SOKA UH, OÚ UH, i. č. 856. Opět se odkupovaly části parcel č. 994, 995, 996, 1000, 1001, 1006, 1008 a 1011/1 jako minule. Dohodnutá cena byla 5 Kč/m². V kronice (SOKA UH. AM UH III, i. č. 1, s. 285) je k tomu poznamenáno: „*V roce 1927 byl rozšířen městský hřbitov nad Mařaticemi. K tomu cíli byl vyměněn příslušný pozemek, náležející zdejší faře za pozemek v trati Špilov a v létě vykoupeny pozemky několika soukromých osob v Mařaticích. Nová část hřbitova byla obehnána zdí o nákladu 54.277,97Kč.*“
- 9 SOKA UH, OÚ UH, i. č. 856. V současné době jsou sice Mařatice součástí hradištské aglomerace, takže zdejší obyvatelé nejsou pohřbíváni do zvláštní části. Jako upomínku na okolnosti svého vzniku nese jedna polovina nové části dnes označení C (navazující na písmennou řadu městského

- hřbitova Uh. Hradiště), druhá polovina pak značku M (mařatická část).
- 10 SOKA UH, AM UH III, i. č. 794.
 - 11 Tamtéž, poznámky správy hřbitova pro jednotlivá oddělení z 23. 8. 1945.
 - 12 O této neprávem opomíjené válce více Bělina, Pavel - Fučík, Josef: *Válka 1866*, Praha 2005. Cholera epidemie, která řádila mezi pruskými jednotkami, způsobila okupantům větší ztráty než vlastní bojové operace. Proto bylo po Čechách i Moravě rozeseto množství pruských vojenských hrobů a hřbitůvků.
 - 13 Ostatně ani v českých zemích, přestože po vzniku samostatného Československa nebyla účast českých vojáků na rakousko-uherské straně příliš populárním tématem, snad ani nelze najít vesničku, kde by nebyl alespoň malý pomníček obětem první světové války.
 - 14 Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli z 27. července 1929, kapitola, 1, odst. 4 (dle anglického textu, uveřejněného na internetových stránkách Mezinárodního červeného kříže – www.icrc.org/ihl, dále jen Ženevská konvence 1929).
 - 15 Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949 (dále jen Ženevské konvence 1949) byly včleněny do československého právního řádu vyhláškou č. 65/1954 Sb., s několika dodatky platí až do současnosti a byly ratifikovány prakticky všemi státy světa. Úplné české znění vyšlo jako samostatná příloha sbírky zákonů, později je vydal československý červený kříž (*Ženevské konvence a Dodatkové protokoly - plné znění těchto norem*, Praha 1992) a bylo také zveřejněno na internetu (http://www.cck-cr.cz/docs/mhp/zenevske_umluvy.pdf).
 - 16 SOKA UH, Městský národní výbor Uherské Hradiště (dále jen MěNV UH), i. č. 481. Tento oběžník vyšel ve Sbírce oběžníků KNV, roč. IV. (1952), č. 17.
 - 17 Podle internetových stránek ministerstva obrany (<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=7110>). V současné době je péče o válečné hroby upravena zákonem 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech.
 - 18 Městský úřad Uherské Hradiště, odbor architektury, plánování a rozvoje, evidence památných míst.
 - 19 *Památník obětem I. a II. světové války v okrese Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště 1975, s. 43. Více o působení partyzánů v Burián, Ludvík: *Uherskohradištsko proti fašismu*. Uherské Hradiště 1984, s. 86–87.
 - 20 Tyto písemnosti jsou na příslušných místech citovány. Na prvním místě důležitosti mezi nimi stojí seznam vojenských hrobů, který pro vojenskou správu vypracovala správa městského hřbitova roku 1945 (SOKA UH, ONV UH, i. č. 442). Pro svou úplnost, autentičnost a obsah informací byl vzat za základ celé studie. Nelze tedy vyloučit, že zde existovaly ještě jiné vojenské hroby. Šlo by však pouze o výjimky.
 - 21 SOKA UH, AMUH III, i. č. 620.
 - 22 SOKA UH, Okresní národní výbor Uh. Hradiště (dále jen ONV UH), i. č. 442 (vyjádření hřbitovní správy z 9. 10. 1946 a seznamy mírových a válečných vojenských hrobů). Zatímco zpráva Městského národního výboru Uh. Hradiště mluví o 23 hrobech z první světové války, v samotných seznamech lze na starém hřbitově (část A) napočítat pouze 22 pohřebních míst se statutem válečného hrobu.
 - 23 *Památník obětem I. a II. světové války v okrese Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště 1975, s. 71–72.
 - 24 Jak seznam válečných hrobů (SOKA UH, ONV UH, i. č. 442), tak kronika (SOKA UH, AM UH III, i. č. 1) hovoří o tom, že zemřel na italské frontě. Tuto skutečnost však poněkud zpochybnuje matrika domovských příslušníků města Hradiště, v níž je zapsáno, že zemřel v únoru 1917 na ruském bojišti (SOKA UH, AM UH III, i. č. 67, f. 40).
 - 25 SOKA UH, AM UH III, i. č. 878, dům čp. 12 a 13; tamtéž, i. č. 1, s. 160. SOKA UH, Sběrka listin k matrikám okresu Uh. Hradiště (dále jen Sb. listin UH), i. č. 80 (rok 1917).
 - 26 SOKA UH, Sb. listin UH, i. č. 80 (rok 1914). Jako místo úmrtí je jednou uvedeno sirotčinec-lazaret, podruhé nemocnice Uh. Hradiště. V prvním případě se jedná o dnešní dětský domov na ulici Jiřího z Poděbrad, ve druhém o dům sv. Alžběty, původně chudobinec, později přeměněný na městskou nemocnici, v době války vyklizenou a danou k dispozici armádě.
 - 27 Tamtéž, rok 1915. Jako místo úmrtí se zde objevuje pod různými označeními (nejčastěji epidemická

- nemocnice) další zdravotnické zařízení, infekční stanice postavená v trati Stonky, o níž byla již výše řeč. Svědčí o tom termín, použitý v ohledacím listu Josefa Rašíka pro označení místa úmrtí – „Uh. Hradiště – baráky“.
- 28 Městský úřad Uh. Hradiště, matrika 1914–1918, resp. SOkA UH, Sb. listin UH, i. č. 80. Již 13.10. 1914 nařídilo ministerstvo vnitra vyklidit civilní nemocnice a uzpůsobit je pro přijetí raněných vojáků. Dle zprávy městské rady z 16. 3. 1915 bylo v městské nemocnici k dispozici 30 postelí, chyběl však infekční pavilon. To měly v nejbližší době vyřešit již rozestavěné infekční baráky (SOkA UH, AM UH III, i. č. 515).
 - 29 SOkA UH, AM UH III, i. č. 499.
 - 30 SOkA UH, AM UH III, i. č. 620, resp. SOkA UH. ONV UH, i. č. 442. Hrob se objevoval v pozdějších evidencích a paradoxně, ačkoli už neexistuje, figuruje i v současné evidenci hrobů vedené správcem pohřebiště firmou HRATES.
 - 31 Přičteme-li i hroby v civilní části (7 z listopadu a prosince 1918, 4 z roku 1919 a 1 z roku 1920), získáme následující počty hrobů z jednotlivých let: konec roku 1918–8, 1919–51, 1920–15, 1921–3, 1922–4, 1927–1, 1929–2, 1931–1; 1934–1, 1935–3, 1936–2, 1938–3.
 - 32 SOkA UH, Sb. listin UH, i. č. 80; Městský úřad Uh. Hradiště, opisy vojenských matrik, mezi matrikami se nachází zvláštní složka, jež obsahuje právě tyto opisy a několik kusů korespondence s místní vojenskou duchovní správou ve věci správy válečných hrobů. Tento cenný materiál bude citován ještě několikrát pod výše uvedeným označením.
 - 33 Klímek, Antonín: *Velké dějiny země Koruny české XIII*. Praha–Litomyšl 2000, s. 35–43; Kárník, Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918–1938)*. 1. díl. Praha 2000, s. 46–48.
 - 34 Klímek, A.: c. d., s. 67–70; Kárník, Z.: c. d., s. 47.
 - 35 Čoupek, Jiří – Šnajdar, Jaroslav – Paule, Otakar: *Vojsko v Uherském Hradišti*. Uherské Hradiště 1990, s. 14–16.
 - 36 Srov. SOkA UH, AM UH III, i. č. 515. Návrh na umístění zemské vychovatelny byl schválen ministerskou radou 22. a 30. prosince 1920, v lednu a únoru se odtud odstěhovaly vojenské jednotky (do Olomouce, resp. Hodonína) a ke konci února byla zrušena záložní nemocnice.
 - 37 SOkA UH, AM UH III, i. č. 1, s. 211n. Tyto údaje jsou poměrně přesné, přestože kronikářský záznam byl pořizován retrospektivně, prakticky se téměř shodují s údaji ze seznamu válečných hrobů (ONV UH, i. č. 442). Drobná odchylka může mít mnoho důvodů, které by však byly pouhou spekulací. V případě úmrtí z roku 1920 však prokazatelně nešlo o padlé, jak bude pojednáno dále.
 - 38 Srov. tabulka válečných hrobů na konci.
 - 39 V matričních záznamech (Městský úřad Uh. Hradiště, opisy vojenských matrik, resp. SOkA UH, Sb. listin UH, i. č. 80) je často příčina úmrtí doplněna dovětkem „v důsledku válečných útrap“. Dokazuje to, že již tehdy byly s plnou vahou brány na vědomí širší souvislosti.
 - 40 Tamtéž, také databáze československých legionářů na webu Vojenského ústředního archivu (www.vuapraha.army.cz). Dále lze z legionářů jmenovat Františka Syřenu, Václava Klinera či Pavla Vojtka, jehož hrob nebyl ve vojenské části, ale na starém městském hřbitově.
 - 41 SOkA UH, Sb. listin UH, i. č. 80; Městský úřad Uh. Hradiště, opisy vojenských matrik. Z matričních dokladů vyplývá, že mezi zemřelými v záložní nemocnici byly i civilní osoby, zařízení tedy sloužilo i lidem z okolí, nikoli pouze vojákům.
 - 42 V těchto barácích sídlil později i náhradní prapor 27. pěšího pluku, než se roku 1921 přesunul do tzv. starých kasáren (býv. jezuitský klášter na Masarykově náměstí). Baráky pak sloužily zčásti jako vojenské skladiště, zčásti jako zemská vychovatelna (srov. kronika města Uh. Hradiště – SOkA UH. AM UH III, i. č. 1. s. 65).
 - 43 Čoupek, J.–Šnajdar, J.–Paule, O.: c. d., s. 19.
 - 44 Městský úřad Uh. Hradiště, opisy vojenských matrik, přípis z 25. dubna 1919; SOkA UH, Sb. listin UH, i. č. 80 – mezi ohledacími listy z roku 1920 se dochovalo i několik listů z tohoto katastrofu.
 - 45 Městský úřad Uh. Hradiště, opisy vojenských matrik. Jako pohřbívací jsou uváděni kromě Augusta Šumbery také farář Ignác Zanaška, kooperátor Josef Hrabal a kaplan Josef Pospíšil.
 - 46 Kromě výše zmíněných katastrálních listů válečných hrobů lze ve Sbírce listin k matrikám okresu Uh. Hradiště (SOkA UH, Sb. listin UH, i. č. 80, rok 1920) nalézt i několik listů korespondence ve

- věci převzetí duchovní správy nemocnice hradištskou farností. Podle těchto dokumentů byl zdejší farář Ignác Zanáška ustanoven výnosem Ministerstva národní obrany z 5. 4. 1920 subsidiárním duchovním správcem v záložní nemocnici v Uh. Hradišti, a to za nevelkou (jak připouští samo zemské velitelství) remuneraci 100 Kč měsíčně.
- 47 Ostatně již od roku 1920 byli zemřelí vojáci zapisováni do farní matriky hradištské.
- 48 SOKA UH, AM UH III, inv. č. 2, s. 98–99. SOKA UH, ONV UH, i. č. 442 (zpráva MNV Uh. Hradiště pro posádkové velitelství z 9. 10. 1946).
- 49 Vzpomínky S. Dvorského. Dle jeho popisu tyto kaširované sochy měly mít uniformy italského a ruského legionáře a byly strženy Němci. Až do současné doby se dochoval betonový sokl, který se nachází na hrobových místech 79–80 v oddíle B-III. Jedná se o jediný existující hmotný pozůstatek celého vojenského hřbitova. Do současnosti se totiž nedochoval žádný z hrobů ani evidenční kniha pohřbů v tomto oddělení a nepodařilo se dohledat ani žádnou fotografii vojenského hřbitova ani legionářského pomníku. Svědectví o zničení pomníku podává i dotazník o průběhu války a osvození pro tzv. okresní kroniku (SOKA UH, ONV UH, i. č. 387), kde je „památník padlých legionářů na hřbitově“ uveden mezi památkami zničenými za okupace.
- 50 Městský úřad Uherské Hradiště, matriky z let 1920–1938. O smrti mladého páru informovaly krátce i Slovácké noviny (12. 7. 1929, s. 2) pod nadpisem „Zoufalé mládí“: „Mladí lidé nyní neznají míry v užívání života, proto jsou jím brzy unaveni a sahají si na život. Minulý týden zastřelil se z vojenské pušky vojín zdejší posádky Ed. Hitzl se svou milou, služkou Wollitzovou z Mikulova. Sebevraždu spáchal blízko nemocnice. Oba byli národnosti německé.“

Mgr. Lukáš Čoupek (nar. 1978) je pracovníkem Státního okresního archivu v Uherském Hradišti. Věnuje se regionální historii a dějinám správy.

Wartime Graves at the Mařatice Cemetery, Part One

Abstract

During more than two centuries of its existence, the cemetery of Mařatice was expanded and changed its appearance several times. During those changes, not only individual graves but also whole sections of the graveyard lapsed, including hospital section or military cemetery. In the course of the First World War, several wartime graves of Austro-Hungarian soldiers that died in the local hospital or barracks appeared at the Mařatice municipal cemetery. Also buried here was an Italian prisoner of war, probably one of those who worked at the municipal farming estate. Only two citizens of Uherské Hradiště who had been war casualties, dr. Jan Půda and Josef Kučera, are buried here. At the turn of 1918 and 1919, the army established its own separate section here. There they buried soldiers that died in the military hospital located in the city in the first years of the independent Republic. Those were either soldiers repatriated from the front or captivity, or members of the newly formed Czechoslovak Army that had had an important rear base in the city during the operations for taking back of Slovakia. The most common cause of death were diseases caused by the hardships of war, such as pneumonia, tuberculosis, typhus or Spanish flu. Deaths from wounds from fight tended to be exceptional, but in spite of that, most of the graves had military status because they held soldiers who had died in service prior to December 31, 1919. The casualties of war were commemorated by the memorial located in the middle of the military section, consisting of two statues of members of the Czechoslovak Legions. The memorial stood in its place until the occupation in the WW2 when it was demolished by the Nazis. The empty pedestal remains in the cemetery to this day.

After the military hospital had been moved out of the city, the care of military section was taken by the local garrison. It took care of proper evidence of all war graves (both in military and civilian sections), their maintenance and decoration, and also buried here its dead members, unless their families buried them into their own graves. It could be supposed that those were less affluent soldiers whose relatives could not afford paying for the corpse transportation, or perhaps ones who had no relatives at all. Apart from illnesses, the most common cause of death was suicide. This testifies to the psychological pressure in the military service which not everyone was able to withstand. The persons buried in the military section include a couple of war invalids. The name lists of wartime and peacetime military graves from the years 1914–1938 in the Mařatice cemetery are presented in the article's appendix.

Kriegsgräber auf dem Friedhof in Mařatice, Teil I

Zusammenfassung

Während mehr als zwei Jahrhunderte seiner Existenz wurde der Friedhof in Mařatice einige Male erweitert und sein Aussehen hat sich geändert. Bei diesen Veränderungen wurden oft nicht nur einzelne Gräber, sondern auch ganze Teile des Friedhofs (die Krankenhausabteilung oder gerade der Soldatenfriedhof) aufgehoben. Bereits im Verlauf des ersten Weltkriegs entstanden auf dem Stadtfriedhof Mařatice einige Kriegsgräber, in denen die im hiesigen Lazarett oder in der Kaserne gestorbenen österreichisch-ungarischen Soldaten beerdigt wurden. Außer ihnen auch ein italienischer Kriegsgefangener, vermutlich einer von jenen, die im Stadtgut arbeiteten. Nur zwei gefallene Bürger von Uherské Hradiště wurden in ihrer Geburtsstadt bestattet – Jan Půda und Josef Kučera. An der Wende 1918/1919 gründete die Armee ihre eigene Soldatenabteilung auf dem Friedhof. Hier wurden Soldaten begraben, die im Militärkrankenhaus starben. Das in den ersten Jahren des neuen selbständigen tschechoslowakischen Staates errichtete Krankenhaus pflegte die Soldaten, die von der Front oder der Gefangenschaft repatriiert wurden, aber auch Mitglieder der neu gestalteten tschechoslowakischen Armee, die eine wichtige Hinterlandbasis für die Besetzung der Slowakei in der Stadt hatte. Zu den häufigsten Todesursachen gehörten Kriegskrankheiten wie Lungenentzündung, Tuberkulose, Typhus oder spanische Grippe. Kampfverletzungen waren eher eine Ausnahme, trotzdem gehörte den meisten Gräbern der Status eines Kriegsgrabes, denn es handelte sich um Soldaten, die im Militärdienst vor dem 31. Dezember 1919 gefallen waren. In der Mitte der Militärabteilung wurde ein Denkmal als Figurengruppe in Gestalt von zwei Legionären erbaut. Die Plastik stand hier bis zur Okkupation, als sie von den Deutschen zerstört wurde. Ein leerer Sockel blieb bis heute auf dem Friedhof.

Nach dem Umzug des Militärkrankenhauses übernahm eine örtliche Garnison die Pflege um den Friedhof. Sie sorgte für ordentliche Evidenz aller Kriegsgräber sowohl in der Militär- als auch der Zivilabteilung, für Unterhaltung und Ausschmückung der Gräber, wobei sie ihre verstorbenen Mitglieder bestattete, falls diese nicht in deren Familiengräbern beerdigt worden waren. Es ist also zu vermuten, dass es sich um ärmere Soldaten handelte, deren Verwandten nicht imstande waren den Leichentransport zu bezahlen oder um verwandtenlos gestorbene Soldaten. Außer Krankheiten war der Selbstmord die häufigste Todesursache. Dies zeugt von hohen psychischen Ansprüchen des Militärdienstes, mit denen sich nicht jeder Mensch abfinden konnte. Unter den in der Militärabteilung Begrabenen befanden sich jedoch auch einige Kriegsinvaliden. Die Namenslisten von Kriegs- und Friedensgräbern aus den Jahren 1914–1938, die sich auf dem Mařatice-Friedhof befinden, sind im Anhang des vorhandenen Artikels veröffentlicht.

Válečné hroby – I. světová válka

oddělení	příjmení	jméno	hodnost	jednotka	narozen		zemřel			příčina smrti	pohřben	poznámka
					datum	místo (okres, země)	datum	místo	datum			
A-II	Loder	Jan	vojín		15. 12. 1883	Goggitsch (součást obce St. Margarethen an der Raab, Weiz, Rakousko)	11. 10. 1914	veřejná nemocnice	úplavice	11. 10. 1914		
A-II	Frank	Peter	vojín	101. pěší pluk	16. 6. 1888	Magyarbánhegyes (Csanádi, Maďarsko)	14. 11. 1914	sirotčinec-lazaret	zápal plic	16. 11. 1914		
A-II	Raab	Ferdinand	vojín	92. bataillon domobrany	19. 7. 1877	Strupčice (Chomutov)	16. 12. 1914	kasárna	otrava alkoholem	19. 12. 1914		
A-II	Polách	František	vojín zeměbra-nec		6. 9. 1886	Lipník (Přerov)	2. 1. 1915	epidemická nemoc-nice	skvrnitý tyfus	2. 1. 1915		
A-I	neznámý						1915			1915		
A	Půda	Jan (dir.)	vrchní lékař	okresní velitelství zdravotní služby Zolociv (Zloczów)	26. 12. 1873	Pivín (Prostějov)	23. 1. 1917	Videň	chronický zánět ledvin	28. 1. 1917	zubní lékař v Uh. Hradišti	
A	Kučera	Josef			23. 1. 1898	Hulín (Zlín)	1917	italská fronta		11. 6. 1917		
A-I	Trusz	Jurko	vojín	c. a k. 3. hulánský pluk	1879	Gieplice (Przeworsk, Polsko)	18. 9. 1917	veřejná nemocnice	krvácení do mozku po zranění	19. 9. 1917		
A-I	Rašík	Josef	vojín	100. domobraněcký pluk	24. 8. 1890	Vitkovice (část obce Ostrava-město)	3. 10. 1917	epidemická nemoc-nice	břišní tyfus, zánět pobříšnice	4. 10. 1917		
A-V	Porcini	Giovani	vojín		22 let		28. 6. 1918	veřejná nemocnice	střevní vředy	30. 6. 1918		
A-V	Brandýský	František	vojín	c. k. 30. střelecký pluk	18. 6. 1885	Dolní Ředice (Pardubice)	8. 10. 1918	veřejná nemocnice	zápal plic po španělské chřipce	10. 10. 1918	přenesen do voj. části	
A-V	Sadler	Jan	vojín		27. 2. 1883	Jáchymov (Karlový Vary)	13. 11. 1918	epidemická nemoc-nice	tuberkulóza plic	15. 11. 1918	na cestě z Uher do domova	
A-V	Kotapiš	Václav			8. 9. 1892	Předbořice (část obce Kovářov, Písek)	22. 11. 1918	na cestě do nemoc-nice	chřipka	24. 11. 1918		

A-V	Hrňa	Jan	vojín		21. 5. 1874	Babice (Uh. Hradiště)	26. 11. 1918	veřejná nemocnice	zápal plic	28. 11. 1918	
A-V	Ringel	Leopold			5. 10. 1889	Sitzenberg (část obce Sitzenberg-Reitling, Tulln, Rakousko)	28. 11. 1918	věžnice krajského soudu	tuberkulóza	30. 11. 1918	
A-V	Míchal	Jan	vojín	18. pěší pluk, sokolská setnina	1895	Černožice (Hradec Králové)	1. 12. 1918	záložní nemocnice	zápal plic	4. 12. 1918	
A-V	Toměš	Pavel	vojín	5. myslivecký prapor	1883	Čáčov (část obce Senica, Senica, Slovensko)	8. 12. 1918	záložní nemocnice	zápal plic	10. 12. 1918	
A-V	Hausner	Ondřej	vojín	71. pěší pluk	1900	Papradno (Považská Bystrica)	9. 12. 1918	záložní nemocnice	zánět plic	11. 12. 1918	
voj. I	Tarčon	Martin	vojín	15. honvédský pluk	1900	Vitanová (Tvrdošín, Slovensko)	12. 12. 1918	záložní nemocnice	chřipka, zánět plic	14. 12. 1918	
voj. I	Kliner	Václav	četař	č. s. 32. pěší pluk	30. 8. 1874	Dubeček (měst. část Praha-Dubec)	7. 1. 1919	záložní nemocnice	zánět plic	10. 1. 1919	italský legionář
voj. I	Ivanuš	Petr	vojín	48. pěší pluk	1880	Ostrožská Lhota (Uh. Hradiště)	8. 1. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza	11. 1. 1919	
voj. I	Syřena	František	vojín	č. s. 49. výzvědný pluk	24. 11. 1896	Količín (měst. část obce Holešov, okr. Kroměříž)	9. 1. 1919	záložní nemocnice	chřipka, zánět plic	12. 1. 1919	ruský legionář
A-VI	Cauder	Jan	vojín		1. 5. 1897	St. Georgen (spolková země Štýrsko, Rakousko)	10. 1. 1919	Masarykovo nám. čp. 15	chřipka	13. 1. 1919	místo narození nelze přesněji určit, ve Štýrsku se nachází více obcí tohoto jména, domovskou příslušnost měl v Uh. Hradišti
voj. I	Böhm	Jaroslav	vojín	11. střelecký pluk	1891	Dvůr Králové nad Labem	13. 1. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza	15. 1. 1919	
voj. I	Volráb	František	vojín	telegrafní setnina v Uh. Hradišti	24. roků	Manětín (Plzeň-sever)	14. 1. 1919	záložní nemocnice	chřipka	16. 1. 1919	
voj. I	Lefner	Ambrož	vojín	72. pěší pluk	1898	Hosťová (Nitra, Slovensko)	16. 1. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza	19. 1. 1919	
voj. I	Záruba	Jan	vojín	telegrafní setnina č. s. 2. brigády	1897	Solopysky (část obce Třebotov, okr. Praha-západ)	21. 1. 1919	záložní nemocnice	chřipka, zánět plic	23. 1. 1919	

voj. I	Brucháček	Jan	četář	25. střelecký pluk	1894	Stříbrnice (Uh. Hradiště)	24. 1. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza	27. 1. 1919	
voj. I	Sekač	Filip	vojín	prapor Uher. Hradiště	1876	Korňa (Čadca, Slovensko)	2. 3. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza	4. 3. 1919	
voj. I	Surkov	Vasil	vojín	ruský 161. pěší pluk alexandropolský	1894	Kozlov (Tamborská gubernie, Rusko)	14. 3. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza	16. 3. 1919	ruský zajatec
voj. I	Šustr	Jan	vojín	16. myslivecký prapor	1882	Margelík (součást obce Vrbátky, okr. Prostějov)	24. 3. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	26. 3. 1919	
voj. I	Jukl	Josef	četář	12. zeměbra-necký pluk	1885	Bukovina u Pře louče (Paradubice)	24. 3. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	27. 3. 1919	
voj. I	Nováček	Matěj	vojín	81. pěší pluk	1880	Luka nad Jihlavou (Jihlava)	29. 3. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	31. 3. 1919	
voj. I	Denčan	Božo	vojín	srbský 7. pěší pluk	1895	Pančevo (Jižní Banát, Srbsko)	31. 3. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	3. 4. 1919	r. 1928 převezen do Olomouce
voj. I	Zelinka	Jaroslav	vojín	32. pěší pluk	1882	Sběř (Jičín)	1. 4. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	3. 4. 1919	
voj. I	Toužimský	Josef	vojín	102. pěší pluk	1881	Zadní Chlum (část obce Klučovice, Příbram)	5. 4. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	7. 4. 1919	
voj. I	Příbík	Václav	svobodník	čs. 1. pěší pluk	1878	Pankrác (městská část Praha 4)	24. 4. 1919	záložní nemocnice	břišní tyfus následkem válečných útrap	26. 4. 1919	
voj. I	Letoš	Ferdinand	vojín	6. železniční setnina	1892	Rybníček (Vyskov)	14. 5. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	16. 5. 1919	
voj. I	Peták	Valentin	vojín		1880	Dragošćan (Záhřeb, Chorvatsko)	23. 5. 1919	záložní nemocnice	zánět plic následkem válečných útrap	25. 5. 1919	z ruského zajetí, r. 1928 převezen do Olomouce

voj. I	Chuchel	Josef	vojín	12. domobranecký pěší pluk	1895	Želiv (Pelhřimov)	29. 5. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	30. 5. 1919	z ruského zajetí
voj. I	Tomanička	Jan	vojín	71. pěší pluk	1890	Prejšta (část obce Dubnica nad Váhom, Ilava, Slovensko)	28. 5. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	30. 5. 1919	
voj. I	Chodora	Antonín	vojín	88. pěší pluk	1877	Velký Chlumec (Beroun)	1. 6. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	3. 6. 1919	z ruského zajetí
voj. I	Zelenka	Jaroslav	desátník	depositní rota	19. 4. 1879	Stará Lomnice (část obce Lomnice nad Popelkou, Semily)	3. 6. 1919	záložní nemocnice	válečné útrapy	5. 6. 1919	italský legionář
voj. I	Svojtka	Václav	vojín	102. pěší pluk	1891	Březové Hory (část obce Příbram, Příbram)	7. 6. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka a zápal plic následkem válečných útrap	9. 6. 1919	z ruského zajetí
voj. I	Bango	Sandor	vojín	48. pěší pluk	1890	Zalabér (Zala, Maďarsko)	7. 6. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	9. 6. 1919	z ruského zajetí
voj. I	Bartoš	Karel	vojín	čs. strážní rota v Uh. Hradišti	1888	Krivaň (Detva, Slovensko)	8. 6. 1919	záložní nemocnice	boční průstřel dutinou bráni	10. 6. 1919	
voj. I	Martinek	Josef	vojín	čs. 32. pěší pluk	1898	Wiener Neudorf (Mödling, Rakousko)	9. 6. 1919	záložní nemocnice	průstřel dutiny bráni	10. 6. 1919	italský legionář
voj. I	Devan	Jan	vojín	5. střelecký pluk	1896	Mýjava (Mýjava, Slovensko)	11. 6. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	13. 6. 1919	
voj. I	Toplok	János	vojín	48. pěší pluk	1885	Nagy Kanizsa (Zala, Maďarsko)	12. 6. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka následkem válečných útrap	14. 6. 1919	z ruského zajetí
voj. I	Koreis	Antonín	vojín	102. pěší pluk	1895	Příbram (Příbram)	15. 6. 1919	záložní nemocnice	střední fraktura kosti stehenní, průstřel pravým ramenem	17. 6. 1919	

voj. I	Kocman	Jan	vojín	5. střelecký pluk	1898	Záturče (část obce Martin, Martin)	15. 6. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	17. 6. 1919
voj. I	Lukacz	Jan	vojín	67. pěší pluk	1893	Kisladna (Košice-okolie, Slovensko)	18. 6. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	20. 6. 1919
voj. I	Blecha	Emil	praporečkář	čs. 1. dělostřelecký polní pluk	1891	Břežany (Rakovník)	24. 6. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	26. 6. 1919
voj. I	Pindroch	Jan	vojín	vojenské velitelství v Baňské Štiavnici	1892	Banská Štiavnica (Banská Štiavnica, Slovensko)	28. 6. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	30. 6. 1919
voj. I	Sovik	Vendélin	vojín	5. střelecký pluk	1899	Podmanín (Považská Bystřica, Slovensko)	5. 7. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	7. 7. 1919
voj. I	Kříž	František	vojín	3. ženijní praporek, 6. setnina	25. 2. 1897	Ježera (část obce Pozořice, Brno-venkov)	9. 7. 1919	Kunovice	utonul při zabraňovacích pracích v Kunovicích	12. 7. 1919
voj. I	Urbánek	Vojtěch	vojín	10. polní dělostřelecký pluk, 4. baterie	1897	Chrudim (Chrudim)	25. 7. 1919	záložní nemocnice	epilepsie	28. 7. 1919
voj. I	Dědič	František	vojín	8. zásobovací kolona č. 8	1892	Týn nad Vltavou (České Budějovice)	6. 8. 1919	záložní nemocnice	zánět mozkových blan následkem kopnutí koně	8. 8. 1919
voj. I	Janýsek	Jan	střelec	5. střelecký praporek, 2. praporek	1898	Čadca (Čadca, Slovensko)	9. 8. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza následkem válečných útrap	11. 8. 1919
A-V	Kubáček	Josef	poručík	1. střelecký pluk	1891	Jestřabice (část obce Koryčany, Kroměříž)	13. 8. 1919	Třebíč - všeobecná nemocnice	zánět plic	14. 8. 1919
A-V	Bartl	František	desátník		1869		15. 8. 1919	záložní nemocnice	organická vada srdce, rozedma plic	17. 8. 1919
voj. I	Horvath	János	husar		1867	Sittlör (okr. Šoproň, Maďarsko)	29. 8. 1919	záložní nemocnice	tuberkulóza zánět kloubů kyčelních	1. 9. 1919

voj. I	Holomek	Martin	vojín	3. pěší pluk	1895	Moravský Písek (Hodonín)	13. 9. 1919	záložní nemocnice	průstřel břicha	15. 9. 1919	
voj. I	Pavelka	Vincenc	invalida		51 roků	Kudlovice (Uh. Hradiště)	20. 9. 1919	záložní nemocnice	rozedma plic	22. 9. 1919	
voj. I	Chalupa	Osvald	vojín		1893	Žarošice (Hodonín)	28. 9. 1919	záložní nemocnice	flegmona	30. 9. 1919	
voj. I	Parobek	Jirí	invalida		1891	Dobrá Niva (ZvoLEN)	2. 10. 1919	záložní nemocnice	cukrovka	4. 10. 1919	
voj. I	Novotný	Jaroslav	vojín		1895	Chlumec nad Cidlinou (Hradec Králové)	9. 10. 1919	záložní nemocnice	srdeční slabost	11. 10. 1919	
voj. I	Litera	Antonín					6. 11. 1919			8. 11. 1919	
voj. I	Jebavý	Ludvík					22. 11. 1919			25. 11. 1919	
A-V	Vojtek	Pavel	vojín	čs. 31. pěší pluk	25. 11. 1896	Časkov (Senica, Slovensko)	30. 12. 1918	záložní nemocnice	fraktura levého bérce	2. 1. 1919	italský legionář
<i>n e n í z n ě m o</i>	Diviš	Jan	vojín	3. střelecký pluk	24. 11. 1896	Malšova Lhota (část obce Hradec Králové, Hradec Králové)	29. 3. 1919	záložní nemocnice	skvrnivka	31. 3. 1919	ruský legionář

Mírové vojenské hroby 1920–1938

oddělení	příjmení	jméno	hodnost	jednotka	narozen		zemřel		příčina smrti	pohřben	poznámka
					datum	místo (okres, země)	datum	místo			
voj. I	Vrána	Jan	invalida			6. 5. 1882	Stupava (Uh. Hradiště)	10. 1. 1920	záložní nemocnice	13. 1. 1920	
voj. I	Špička	Jan	vojín	5. polní dělostřelecký pluk, 2. baterie		12. 7. 1893	Šumvald (Olomouc)	16. 3. 1920	záložní nemocnice	18. 3. 1920	
A-V	Štěrba	Jan	invalida	železniční pluk		4. 5. 1872	Veletiny (Uh. Hradiště)	11. 4. 1920	záložní nemocnice	13. 4. 1920	
voj. I	Humpola	Vladimír	vojín	27. pěší pluk		26. 9. 1896	Pitín (Uh. Hradiště)	8. 5. 1920	záložní nemocnice	10. 5. 1920	
voj. I	Polák	František	vojín	3. ženijní prapor, štábní setnina		25. 11. 1897	Chomoutov (část obce Olomouc, Olomouc)	16. 5. 1920	záložní nemocnice	18. 5. 1920	
voj. I	Tesařík	František	invalida	3. pěší pluk		3. 12. 1881	Ostrožské Předměstí (část obce Uherský Ostroh, Uh. Hradiště)	16. 5. 1920	záložní nemocnice	18. 5. 1920	
voj. I	Mikulka	Josef	invalida			16. 10. 1884	Topolná (Uh. Hradiště)	20. 5. 1920	záložní nemocnice	22. 5. 1920	
voj. I	Valoušek	Leopold	svobodník	3. ženijní prapor		25. 11. 1898	Loučka (Vsetín)	19. 5. 1920	Morava	zadusení při utopení	23. 5. 1920
voj. I	Mareš	Karel	vojín	26. pěší pluk		14. 7. 1894	Velké Uherce (Partizánske, Slovensko)	24. 5. 1920	záložní nemocnice	otrava krve	26. 5. 1920
voj. I	Firko	Josef	vojín	41. pěší pluk		1. 4. 1896	Horné Srnie (Trenčín, Slovensko)	22. 5. 1920	záložní nemocnice	tuberkulóza	24. 5. 1920
voj. I	Halač	Jan	invalida			28. 12. 1868	Veselí nad Moravou (Hodonín)	15. 6. 1920	záložní nemocnice	tuberkulóza	17. 6. 1920
voj. I	Málek	Martin						16. 6. 1920		18. 6. 1920	
voj. II	Kudera	Antonín	vojín	2. dělostřelecký prapor		23 let	Černín (Znojmo)	27. 8. 1920	záložní nemocnice	střelná rána dutiny ústní - sebevražda	29. 8. 1920
voj. II	Porta	Jan	invalida			23. 6. 1884	Stříbrnice (Uh. Hradiště)	9. 9. 1920	záložní nemocnice	tuberkulóza	11. 9. 1920

voj. II	Rajčan	Antonín	vojín		12. 8. 1900	Trubín (část obce Lovčica-Trubín, Žiar nad Hronom, Slovensko)	17. 5. 1921	Morava	utopení při koupání	21. 5. 1921
voj. II	Smílek	Karel	vojín	27. pěší pluk, 2. rota	16. 2. 1898	Liptál (Vsetín)	10. 8. 1921	řeka Morava	utopení při koupání	12. 8. 1921
voj. II	Dominik	Antonín	invalida		12. 6. 1880	Ostrožská Lhota (Uh. Hradiště)	17. 1. 1921	veřejná nemocnice	záněť mozku	19. 12. 1921
voj. II	Šobaň	Jan			27. 8. 1883	Těšov (část obce Uherský Brod, Uh. Hradiště)	1. 8. 1922	veřejná nemocnice	záněť ledvin	3. 8. 1922
voj. II	Zeman	Martin	vojín	27. náhradní por	11. 11. 1899	Bohaté Málkovice (Vyškov)	3. 9. 1922	v řece Moravě nalezen	utopení	12. 9. 1922
voj. II	Blohberger	Rudolf	vojín	27. pěší pluk	8. 4. 1901	Kraslice (Sokolov)	11. 1. 1922	stará kasárna	střelná rána do hlavy - sebevražda	13. 12. 1922
voj. II	Fojtých	František					1922			17. 4. 1922
voj. II	Výsoudil	František	s v o b o d - m í k	27. pěší pluk	29. 12. 1906	Černovír (část obce Olomouc, Olomouc)	10. 5. 1927	stará kasárna	sebevražda za střelením	12. 5. 1927
voj. I	Poldner	Arnošt	vojín	27. pěší pluk	19. 7. 1907	Starý Maletín (část obce Maletín, Šumperk)	26. 5. 1929	řeka Morava	utopení	31. 5. 1929
voj. I	Hitzl	Emanuel	vojín	27. pěší pluk	20. 10. 1908	Staré Město (okr. Svitavy)	1. 7. 1929	za městem u nemocnice	zastřelen	3. 7. 1929
voj. II	Fürst	Josef	vojín	1. střelecký pluk čs. legii v Rusku	6. 4. 1891	Moravský Svätý Ján (Senica, Slovensko)	9. 9. 1931	zemská nemocnice	snět plicní, rozedma hrudníku	11. 9. 1931
voj. I	Hedl	Jan	četař dělesloužící	27. pěší pluk č. 3	22. 7. 1910	Ruprechtov (okr. Vyškov)	19. 3. 1934	stará kasárna	průstřel hlavy - sebevražda	21. 3. 1934
voj. II	Allesch	Bedřich	štábní kapitán		7. 9. 1891	Prachovice (Prachovice)	mezi 30. 4 a 1. 5. 1935	les Strýcha	sebevražda za střelením	4. 5. 1935
voj. II	Novotník	Jaromír	vojín	27. pěší pluk, 7. pojmí rota	15. 7. 1900	Hranice (Pterov)	12. 9. 1935	řeka Morava	udušení následkem utonutí - sebevražda	14. 9. 1935

voj. II	Hráb	Matěj	děleslou- žící pod- důstojník	27. pěší pluk	12. 8. 1908	Rákošín (Mukačevo, Ukra- jina)	24. 9. 1935	kasárna	sebevražda za- střelením	27. 9. 1935	
voj. II	Essender	Vojtěch	vojín	27. pěší pluk	16. 4. 1912	Ždánice (Hodonín)	24. 3. 1936	kasárna	sebevražda za- střelením	26. 3. 1936	
voj. II	Frank	Alois	vojín	27. pěší pluk	3. 10. 1912	Vávrovice (část obce Opava, Opava)	16. 1. 1936	zemská ne- mocnice	sebevražda za- střelením	18. 1. 1936	
voj. II	Šedivý	Jan	vojín	27. pěší pluk	11. 7. 1915	Luka nad Jihlavou (Jihlava)	3. 4. 1938	zemská ne- mocnice	se- sepe	5. 4. 1938	
voj. II	neznámy						1938			září neb říjen 1938	
voj. II	neznámy						1938			1938	
<i>n e n í známo</i>	Rokos	Augustin	<i>kapitán ve výslužbě</i>	<i>doplňovací velitelství Uh. Hradčité</i>	16. 8. 1874	Kralice (<i>nelze určit</i>)	18. 4. 1938	<i>zemská ne- mocnice</i>	<i>příjičný zánět aorty</i>	20. 4. 1938	
<i>n e n í známo</i>	Kocourek	Vladislav	vojín	27. pěší pluk	23. 6. 1915	Nenkovice (Hodonín)	25. 6. 1938	kasárna	sebevražda za- střelením	27. 6. 1938	